

באר מזים הימים

פרשת: וישב

גיליון: 184

שבת שלום!

הסופגניה – חימומה בשבת - מותר לחמם סופגניה בשבת אף שיש בה ריבה מפני שרובו יבש. הגרשז"א (מאור השבת עמ' תנג) הגר"נ קרליץ (שם סי' ח בירו"ה קיב), הגרע"י (חזו"ע עמ' יט). ויש אוסרים אם יש בריבה יותר ממה שרגילים למרוח על הפת. הגריש"א, הגר"י פישר (קובץ ובהם נהגה ח"ז עמ' שיט).

ומותר לחממה ע"ג פלטה או פח (למקילים בכך) ואין לאסור משום צליה אחר בישול, כיוון שהחימום אינו משנה את טעמה. הגרשז"א (שם).

הסופגניה – נילושה בחלב - כתב השו"ע (יו"ד צז,א) שאין לשין עיסה בחלב משום יאכלנה עם בשר. בסופגניות שיש בהן מתיקות שאין דרך לאוכלם עם בשר מותר. וסופגניה שאין מורגש בה הטעם, י"א שגם בזה א"צ לעשות היכר. הגר"נ קרליץ (קונ' מנחת יוסף). וי"א שאין הדבר ברור שאין דרך לאוכלם עם בשר. הגרמ"מ לובין (שם).

אמנם כיוון שיש חשש שיבואו לאוכלם תוך שש שעות מאכילת בשר, נהגו ב'ועד הכשרות של העד"ח' לעשות שינוי בצורת פיזור הסוכר (פסים). קהילת בני תורה הר נוף (היכלא-ג), בשר בחלב (פי"ד הע' קכ).

הסופגניה – לאוכלה קודם ערבית - כתב המחבר (רלה,ב) שאסור לקבוע סעודה קודם מעריב, ותבשיל מזונות מותר עד שיעור קביעת סעודה. ולפי הנתבאר לעיל שירא שמים יחמיר לדונה כפת, א"כ ראוי להחמיר שלא יאכל יותר מכביצה (כשליש סופגניה בנפח), ובמקום הצורך יש להקל. הגרמ"ד טרוביץ (קונ' משנה ברכה עמ' קה). ובפרט להפוסקים שהשו"ע חזר בו.

הסופגניה – הפרשת חלה - י"א שהסופגניה פטורה מהפרשת חלה. אורל"צ (יור"ד לג,ו), הגרע"י (שם). וי"א שצריך להפריש חלה בלי ברכה. ש"ך (שכט,ד), הגר"נ קרליץ (חנוכה עמ' פד), בא"ח (שמיני ד), הגר"י אפרתי (משפטי ארץ א,ג), נר ציון (עמ' תרלז), הגר"י רצאבי (שערי יצחק תש"ע עמו לז). אומנם אם בתחילה לש על דעת לאפותה ולבסוף נמלח לעשות ממנה סופגניה חייב בחלה בברכה. שו"ע (שם).

הסופגניה – נט"י כדין טיבולה במשקה - האוכל סופגניה מטוגנת בשמן קנולה, סויה וכיוצ"ב א"צ נט"י, ואם מטוגנת בשמן זית ויש בה לחלוחית והוא טופח ע"מ להתפוח צריך ליטול ידיו. ברכ"י (קנח,ט), מ"ב (קנח,טו), הגר"נ מלכה (נתיבות ההלכה עמ' מ), הגר"א פרץ (אבני שיש עמ' קכט), ילקו"י (קנח,יא), הגר"א אזולאי (אשרי האיש עמ' טו). ומה שמצוי שמערבבים שמן קנולה שמן זית (כתשעים אחוז שמן קנולה) אינו מצריך נט"י. הגר"א אזולאי (שם).

חיים כהלכה הסופגניה 'הקדושה'

הסופגניה – הברכה עליה - אם מעורב בסופגניה שמן, דבש, סוכר וכד' בכדי שיתן טעם בעיסה, שו"ע (קסח,ז) או עד כדי שיהא טעם התבלין עיקר, רמ"א (שם) הסכמת הפוסקים שמברך עליה במ"מ. ואם אין טעם בעיסה, י"א שמעיקר הדין יברך מזונות וירא שמים לא יאכלנה אלא בתוך הסעודה. מ"ב (שם) הגר"מ שטרנבוך (שם), שועה"ר (טו), הגר"א כץ (אספקלריא תשע"ח), הגרש"ש בן שלמה (דין ברכת הסופגניות עמוד 25), הגר"מ לוי (ברכת השם ח"ג ג, עז). וי"א שאין צריך לאוכלה בתוך הסעודה. הגר"מ שטרנבוך (שם) שכן המנהג, אורל"צ (יב, ה) חזו"א (מנחת איש כט,א), הגרע"י (שם), הגר"א כהן (אך טוב וחסד א,יז). ואם כששלש את העיסה היתה דעתו לאפותה ונמלך לעשותה סופגנין, אם אכל ממנה כדי שביעה מברך ברהמ"ז. מ"ב (עה) וי"א שבכל אופן ברכתו מזונות. חזו"א (מנחת איש כט,כ).

הסופגניה – אכילתה בתוך הסעודה - אם אוכלה ע"מ להשקיט רעבונו פטור מלברך. ואם אוכלה לתענוג, לכתח' לא יאכלנה בתוך הסעודה. והרוצה לאוכלה בתוך הסעודה: א. יברך קודם הסעודה על מעט מזונות. ב. שיכוון בברכת המוציא לפוטרה. ג. שיכוון שאוכלה למזון ולא לקינוח. ד. יברך בסעודה על דבר שודאי ברכתו מזונות ויכוון לפוטרה. באו"ה (ד"ה יר"ש), הגר"מ שטרנבוך (שם), אורל"צ (שם), מבית ישראל (ח,ב), הגרשז"א (מעדני שלמה מועדים עמ' רסז), הגר"א מלכה (הליכות מועד), הגרע"י (יב"א ח,כא).

הסופגניה – קביעות סעודה - יש להיזהר מלאכול מהסופגניה שיעור של קביעות סעודה (ד' ביצים). פני השולחן (גי,יח), כה"ח (קח), הגרע"י (שם), הגר"א כץ (שם), מנחת איש (כט,ט), הגר"מ מלכה (שם).

הסופגניה – בישולי עכו"ם - לכא' לפי הכרעת המחבר והרמ"א (קסח,יג) שאין דינה כפת אסורה משום בישולי עכו"ם, ולכן לדעת המחבר אינה ניתנת אלא בהנחת הסיר על האש והשלכת הסופגניות לתוך השמן. אלא שיש פוסקים שסמכו על כמה צירופים להקל שיהא דינה כפת עכו"ם, ותותר בהדלקת האש ע"י ישראל או אפילו בהשלכת קיסם.

י"א שנאסרת כדין בישולי עכו"ם. הגר"מ שטרנבוך (חנוכה מא), אוהל יעקב (קיג,צט), אורל"צ (יור"ד לג,ו), הגרש"י קהת הכהן גרוס (אורח כהלכה עמוד תריט). וי"א שדינה כפת עכו"ם. הגרע"י יח"ד (הנג), יב"א (י,ח), הגר"י רצאבי (שערי יצחק תש"ע עמוד לח) דהמיקל יש לו על מה לסמוך.

שיוקטנו מעיו, ולאחר מכן מאכילים אותו פת שעורים הגורמת למותו. משנה סנהדרין (ט,ה), רמב"ם (ד,ח). וזה רק אם רצח כך פעמים רבות. שו"ת ראב"י (סי' קמט).

שאלה: מה הדין ההורג אדם בשוגג?

תשובה: ההורג אדם בשוגג אינו חייב מיתה אלא גולה לעיר מקלט. משנה מכות (ז,א), רמב"ם (ה,א).

שאלה: מה דינו של ההורג טריפה?

תשובה: ההורג את הטריפה אע"פ שאוכל ושותה והולך בשוק, הרי זה פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. וכל אדם בחזקת שלם הוא, וההורג נהרג עד שיוודע בוודאי שזה טריפה. סנהדרין (עח,א), רמב"ם (ב,ח).

שאלה: האם יש חילוק בין הורג איש או אשה, גדול או קטן?

תשובה: אחד ההורג את הגדול, או קטן בן יומו, בין זכר בין נקבה, הרי זה נהרג עליו בזדון או גולה בשגגה. מכילתא משפטים (ד), רמב"ם (ב,ו).

שאלה: מה דינו של ההורג את הגוסס או את הנפל?

תשובה: ההורג אדם הגוסס מחמת חבלות שנעשו בו והיינו 'גוסס בידי אדם' פטור ממיתת ב"ד מפני שהוא כטריפה, ואם הוא גוסס בידי שמים חייב עליו. סנהדרין (עח), רמב"ם (ב,ז).

וההורג את הנפל (תינוק שנולד בפחות מתשעה חודשים) בתוך שלושים יום ללדתו אינו נהרג במיתת ב"ד. רמב"ם (ב,ו).

שאלה: מה דינו של ההורג עובר במעי אמו?

תשובה: ההורג עובר במעי אמו עובר איסור מן התורה להרבה פוסקים וחייב מיתה בידי שמים. תוס' (חולין לג), הגרמ"ש מדווינסק (משך חכמה פרשת ויקהל), הגר"י רוזין (צפנת פענח נט) ועוד. הוב"ד ביחו"ד (ז).

שאלה: האם המאבד עצמו לדעת עובר באיסור לא תרצח?

תשובה: המאבד עצמו עוונות חמור מאוד, וי"א שמאבד חלקו לעולם הבא. מהרי"ט (כתובות קג,ב), כלי חמדה (פרשת נח נח,ג), וי"א שהוא כרוצח לכל דבר ועובר ב'לא תרצח'. בית מאיר (יו"ד רטו,ה). וי"א שעובר על 'ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש. רמב"ם (ב,ב).

שאלה: באילו מקרים מותר להרוג אדם?

תשובה: להלן כמה מקרים: א. רודף ובא במחותרת. רמב"ם (א.ו.י.א). ב. חייבי מיתות ב"ד. רמב"ם (ב,ד). ג. מורד במלכות. רמב"ם (מלכים ג,ח). ד. רוצח בשגגה שיצא מהעיר מקלטו. רמב"ם (ה,י). נעזרתי מאד בספר תרי"ג מצוות השלם.

הסופגניה בקידוש של שבת

האוכל סופגניה אחר הקידוש נחשב כמקום סעודה, ויוצא ידי חובת הקידוש. מ"ב (רע"ג,כה), הגר"י זילבר (אז נדברו ח"ח סי' לא), הוב"ד בספר דברי דוד (ג,יב), הגרע"י יב"א (לה,ג).

סופגניה השלכתה לאשפה כשאינו רוצה לאוכלה ומסירתה מידו ליד חברו בזריקה על מנת לאוכלה.

אסור לזרוק לחם (ללא שקית) שיש בו שיעור כזית אף שאין בדעתו לאוכלו, ואף בפחות מכזית אין לזרוקו משום שקשה לעניות. שו"ע (קפ), והוא הדין מזונות. פסקי תשובות (שם). ולגבי סופגניה כיוון שדינה כתבשיל, אין איסור מעיקר הדין לזרוקה לפח כשאינו רוצה לאוכלה, וכן אין איסור לזרוקה מיד ליד אף שרוצה לאוכלה. הגר"א מלכה (הליכות ברכות קעא,יב).

"לא תרצח" (שמות כ,יג)

"ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם" (לז,כב).

שאלה: מהי מהות המצוה?

תשובה: אסור להרוג אדם או לגרום למותו. רמב"ם (ל"ת רפט), סמ"ג (קח), סמ"ק (פב), יראים (קעה), החינוך (לד). והאיסור הוא בין שהכה בסייף או באבן הממיתה, או שחנקו עד שמת, או ששרפו באש וכדו'. רמב"ם (רוצח ב,א).

שאלה: מה העונש לעובר עבירת רציחה?

תשובה: כל ההורג נפש אדם מישראל עובר בל"ת שנאמר "ולא תרצח". ואם רצח בזדון לפני עדים מיתתו בסייף שנא': "נקום יינקם", ומפי השמועה למדו שזו מיתת סייף. רמב"ם (א,א).

שאלה: רצח את חברו באופן עקיף מה דינו?

תשובה: הגורם למותו של אדם באופן עקיף חייב מיתה בידי שמים, כגון קושרו ומניחו לפני אריה, כופתו ומניחו ברעב עד שימות או במקום שסוף צינה או חמה לבוא לשם והמיתתו, משיך בו את הנחש, מסלק סולם מן הבור על מנת שלא יוכל לעלות משם, שוכר אדם לרוצח אדם אחר וכדו'. רמב"ם (ב,ב-ג,ה-יא).

שאלה: האם יש מקרים שבהם שני עדים ראו את הרצח ובכל זאת אין חייב מיתת ב"ד?

תשובה: יש מקרים שבהם אין הבי"ד ממיתים את הרוצח במיתה הראויה לו אע"פ שהעידו עליו שני עדים, כגון אם הרג בלא התראה, או שלא ראו שני עדים את המעשה כאחד, במקרים כגון אלו מכניסים אותו לחדר צר (כיפה), ומאכילים אותו לחם צר ומים לחץ כדי